

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

БАБЧУК Юлія Йосипівна

УДК 811.111'27'42:801.6

**ПРОСОДИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВИГУКІВ У СУЧАСНОМУ
АНГЛІЙСЬКОМУ ДИСКУРСІ**

(експериментально-фонетичне дослідження)

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук**

КИЇВ – 2014

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі англійської філології та перекладу Житомирського державного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор
БЄЛОВА Алла Дмитрівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри англійської філології

Офіційні опоненти – доктор філологічних наук, професор
ПЕТРЕНКО Олександр Дем'янович,
Таврійський національний університет
імені В.І. Вернадського,
декан факультету іноземної філології,
завідувач кафедри теорії мови та
літератури

кандидат філологічних наук, доцент
ГРИГОРЯН Нектар Размиківна,
Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова,
завідувач кафедри теоретичної та
прикладної фонетики англійської мови

Захист відбудеться 30 травня 2014 року о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.11 Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01033, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці імені М. О. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01033, м. Київ, вул. Володимирська, 58, зал № 12.

Автореферат розісланий «29» квітня 2014 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

к. філол. н. Клименко Л. В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Сучасні інформаційні та комунікаційні технології, розробка нового програмного забезпечення останнім часом істотно впливають і на лінгвістичні дослідження, змінюючи підходи до аналізу мовних і мовленнєвих явищ, трансформуючи методи аналізу. Нові технології значною мірою вплинули й на фонетичні дослідження, уможлививши вивчення усної комунікації, зокрема спонтанного мовлення. Такі дослідження становлять особливий інтерес для лінгвістів, оскільки абсолютна більшість мовних змін виникає саме в усному мовленні. У XXI столітті лінгвістика нарешті може реалізувати настанову британського вченого Генрі Суїта про те, що насамперед слід вивчати саме усне мовлення, яке є первинним у будь-якій лінгвокультурній спільноті.

Виконуючи роль засобу міжкультурного спілкування, англійська мова сучасності характеризується значним регіональним і соціальним варіюванням, з відповідними фонетичними особливостями мовлення, яких не спостерігалось раніше. У глобальному комунікативному просторі сегмент усного англійського мовлення залишається істотним. Помітне варіювання англійської мови в сучасному світі викликає толерантне ставлення суспільства до її функціонування і використання, зокрема й до вимови, мовної і комунікативної компетенції мовців, оскільки в багатьох комунікативних ситуаціях переважає потреба порозуміння та обміну інформацією. Невід'ємним компонентом усного непередготовленого мовлення є вигуки, які, незважаючи на статус мовної універсалії, є культурно та етнічно маркованими одиницями і виступають частиною своєрідного лінгвокультурного коду.

Актуальність дослідження зумовлена важливістю вивчення емоційно маркованої спонтанної комунікації, невід'ємну частину якої становлять вигуки. Комунікативна практика в різноманітних ситуаціях спілкування з використанням англійської мови потребує передусім теоретичного обґрунтування й експериментального дослідження специфіки впливу соціальних та культурних чинників на варіативність просодичних засобів звукової реалізації емоційних висловлювань, до складу яких входять вигуки. Вибір теми дослідження об'єктивується тенденціями сучасної лінгвістики до поглибленого, комплексного вивчення просодичної організації емоційних висловлювань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проведено в межах комплексної теми Міністерства освіти і науки України “Системно-структурний та когнітивно-комунікативний аспекти дослідження одиниць мови”, що розробляється кафедрою англійської філології та перекладу імені Д.І. Квеселевича Житомирського державного університету імені Івана Франка. Тему дисертації затверджено вченою радою Житомирського державного університету імені І.Франка (протокол №8 від 27 лютого 2009 року).

Мета дослідження – виявлення просодичних характеристик емоційно забарвлених висловлювань, що містять вигуки в сучасному англійськомовному дискурсі.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- провести електроакустичний аналіз просодичних характеристик вигуків у спонтанному мовленні;
- з'ясувати вплив гендерного чинника, вікових особливостей на реалізацію вигуків у спонтанному і квазіспонтанному мовленні;
- виявити вплив соціального статусу на просодичне і тембральне оформлення вигуків;
- встановити вплив етнічно-культурного чинника на реалізацію вигуків у спонтанному та квазіспонтанному мовленні.

Об'єкт дисертаційного дослідження – вигуки сучасної англійської мови та їх використання в спонтанному і підготовленому мовленні.

Предмет дослідження – просодичні характеристики англійських вигуків у сучасному дискурсі.

Матеріалом дослідження є записи реалізацій вигуків записаних у цифровому форматі усних звукових реалізацій вигуків. Експериментальний матеріал налічує реалізації однослівних вигуків, відібраних з американських художніх фільмів та американського розважального шоу *America's Got Talent* (сьомий сезон – 2012 р.). Загальний час звучання експериментального матеріалу у форматі звукового файлу WMA становить 19 год. 17 хв. 32 сек., (1210,5 Мб). Для електроакустичного аналізу було відібрано 1763 реалізації однослівних вигуків, загальним часом звучання 29 хв. 23 сек., та вигукових словосполучень загальним часом звучання 2 год. 16 хв. 01 сек. Проаналізований автором матеріал представлено в електронному вигляді на диску, доданому до тексту дисертації.

Поставлені завдання зумовили використання **методу** лінгвістичного спостереження (для виявлення висловлювань з використанням вигуків, встановлення статусно-рольової конфігурації комунікативних ситуацій з метою визначення позалінгвальних факторів, що впливають на комунікацію; для розподілу мовців на групи залежно від позалінгвальних чинників), методів аналізу, синтезу, експерименту (для встановлення просодичних параметрів вигуків); експериментально-фонетичного методу, зокрема акустичного аналізу із залученням комп'ютерних програм *Speech Analyzer*, *Praat* (для визначення цифрових показників просодичних характеристик); зіставного методу та методу кореляції даних, отриманих під час експерименту, з їх лінгвістичною інтерпретацією (для узагальнення даних та формування висновків). Використано також елементи математично-статистичної обробки результатів. У поєднанні з корпусом автентичного матеріалу ці методи дослідження забезпечують докладний аналіз просодичних особливостей вигуків, і, відповідно, надійність та достовірність отриманих результатів.

Наукова новизна дисертації полягає у встановленні просодичних особливостей звукової реалізації англійських вигуків і залежності цих

особливостей від позалінгвальних чинників; дискурсивних закономірностей використання вигуків, їх ролі в логіко-семантичній та прагматичній організації висловлювання.

Теоретична значущість дослідження визначається внеском в експериментальну фонетику (дослідження просодичних характеристик мовних одиниць в автентичному спонтанному мовленні), теоретичну і практичну фонетику (встановлення окремих характеристик сучасної спонтанної комунікації), прагмалінгвістику. Отримані результати можуть стати основою для наступних розвідок у сфері просодії та фонетичних аспектів міжкультурної комунікації.

Практичне значення. Отримані результати можуть бути використані в курсі теоретичної фонетики, теорії мовленнєвої комунікації, спецкурсах з мовленнєвого етикету, у практиці викладання англійської мови, для укладання посібників з англійської просодії. Окремі дані можуть бути використані в криміналістичній акустиці.

Наукова достовірність отриманих результатів забезпечена комплексним дослідженням експериментального матеріалу на основі електроакустичного аналізу просодичних ознак звукових сегментів. Дослідження акустичних характеристик здійснювалося на персональному комп'ютері за допомогою сучасних програм *Speech Analyzer Version 1.3* та *Praat*. Статистичне опрацювання матеріалу виконане із застосуванням комп'ютерних програм математично-статистичної обробки числових значень *Microsoft Excel*. Для перевірки відмінностей величин середніх значень було використано критерій Ст'юдента.